

**Kratkoročna misija za
“Ocjenu, praćenje i analizu ključnih faktora funkcionalne organizacije i obuke”
- Zdravlje životinja -
u okviru CARDS Twinning projekta BA05 IB AG 01
Sarajevo, 4. do 7. decembar 2006.g.**

1. Imena i funkcije eksperata

Dr. Annette Oloffs, Lokalna veterinarska služba; Hansestadt Lübeck

Dr. Michael Köstler; Bavarski fond za bolesti životinja; München

2. Cilj i zadatak misije

Cilj ove misije bio je analiza veterinarskog sektora u pogledu zdravlja životinja i evaluacija sadašnje organizacije u provođenju kontrole zdravlja životinja.

Izvršena je ocjena strukture Ureda za veterinarstvo BiH i nadležnih organa u smislu sistema izvještavanja, upravljanja epidemijama, programa kompenzacija i neškodljivog uništavanja.

Ova analiza je uglavnom bazirana na prezentacijama Ureda za veterinarstvo BiH i nadležnih organa i razgovorima s učesnicima. Nisu rađena istraživanja na terenu.

U izvještaju se daje opći pregled organizacije sistema za zdravlje životinja u BiH.

3. Spisak skraćenica

AI	= avijarna influenza (Avian Influenza)
BiH	= Bosna i Hercegovina
CAs	= nadležni organi (Competent Authorities)
CSF	= klasična svinjska kuga (Classical Swine Fever)
DB	= Distrikt Brčko
EVS	= entitetske veterinarske službe (Entity Veterinary Services)
FBiH	= Federacija Bosne i Hercegovine
KM	= konvertibilna marka
MoAFWM	= Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu RS
MoAWMF	= Ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo FBiH
MoFTEA	= Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MVTEO)
RS	= Republika Srpska
SVO	= Ured za veterinarstvo BiH

4. Zahvale

Ekspertni tim u okviru *Twinning* projekta izražava zahvalnost svima koji su učestvovali u realizaciji ove misije.

Posebnu zahvalnost dugujemo Dr. Nihadu Fejziću, Dr. Dragi Nediću, dr. vet. med. Nadi Rajković, dr. vet. med. Zorani Mehmedbasić i Dr. Karoline Schollmeyer. Također se zahvaljujemo dr. vet. med. Edinu Lendi za pruženu pomoći i prevođenje.

5. Raspored:

Datum	Sastanci/ aktivnost	Učesnici
04.12.2006.g.	Ured za veterinarstvo BiH Izlaganje o veterinarskim službama u BiH Izlaganje o Programu kontrole zdravlja životinja	dr. vet. med. Zorana Mehmedbašić Saradnik Ureda za veterinarstvo BiH Dr. Karoline Schollmeyer Rezidentni savjetnik u okviru Twinning projekta dr. vet. med. Edin Lendo Pomoćnik Rezidentnog savjetnika u okviru Twinning projekta Dr. Michael Köstler Dr. Annette Oloffs
05.12.2006.g. Bijeljina	Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu RS Izlaganje o provođenju programa kontrole zdravlja životinja, sistemu izvještavanja, upravljanju epidemijama i programu kompenzacija	Mr. Drago Nedić Pomoćnik ministra / Glavni veterinarski rukovodilac Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu RS Iz Distrikta Brčko: dr. vet. med. Ljiljan Lučić Veterinarski inspektor dr. vet. med. Perica Burgić Šef veterinarske stanice dr. vet. med. Nikola Ristić Rukovodilac Sektora za veterinarstvo dr. vet. med. Mehmedbašić Dr. Schollmeyer dr. vet. med. Lendo Dr. Köstler Dr. Oloffs
06.12.2006.g. Sarajevo	Ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo FBiH Izlaganje o provođenju programa kontrole zdravlja životinja, sistemu izvještavanja, upravljanju epidemijama i programu kompenzacija	dr. vet. med. Nada Rajković Pomoćnik ministra / Glavni veterinarski rukovodilac Ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo FBiH dr. vet. med. Ekrem Imširević Saradnik u Ministarstvu za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo FBiH dr. vet. med. Indira Mulalić Pomoćnik ministra u Unsko-sanskom kantonu dr. vet. med. Mehmedbašić Dr. Schollmeyer dr. vet. med. Lendo Dr. Köstler Dr. Oloffs
06.12.2006.g. Sarajevo	Ured za veterinarstvo BiH Sastanak sa Zamjenikom direktora	Dr. Nihad Fejzić Zamjenik direktora Dr. Schollmeyer dr. vet. med. Lendo Dr. Köstler Dr. Oloffs

07.12.2006.g. Sarajevo	Radionica Predstavljjanje rezultata i diskusija Zorana Mehmedbasić , Ured za veterinarstvo BiH Ekrem Imširović , Federalna inspekcija BiH Nada Rajković , Federalna inspekcija BiH Indira Mulalić , Kantonalno Ministarstvo poljoprivrede, Unsko-sanski kanton Nidžara Karadža , Ministarstvo trgovine Nermin Smajilagić , Kantonalna inspekcija, Zeničko-dobojski kanton Sivro Fahra , Kantonalna inspekcija, Zeničko-dobojski kanton Besima Terzić , Srednjobosanski kanton Edina Gorančić , Veterinarski fakultet Sarajevo Kazimir Jurić , Srednjobosanski kanton, Ministarstvo poljoprivrede Ljiljana Lučić , Veterinarski inspektor, Distrikt Brčko Perica Burgić , Vlada Distrikta Brčko, Sektor za veterinarstvo
---------------------------	---

6. Rezime rezultata misije

6.1. Nadležni organi

Veterinarsku upravu u BiH predstavljaju Ured za veterinarstvo BiH, veterinarske službe Federacije BiH, Republike Srpske i Distrikta of Brčko.

Prema Članu 1 “Zakona o veterinarstvu Bosne i Hercegovine” (Službeni list BiH broj 34/02 od 22. novembra), gore navedeni organi su odgovorni za provođenje veterinarskih normi i pravila.

Ured za veterinarstvo BiH je u sastavu Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MVTEO) BiH i treba da predstavlja vezu između ministarstva BiH, entitetskih veterinarskih službi i veterinarskih službi Distrikta Brčko. Ured za veterinarstvo BiH je također zadužen za kontakte s međunarodnim institucijama. Osnovna uloga Ureda za veterinarstvo BiH treba biti koordinacija nadležnih organa i usklađivanje zakonskih propisa u oblasti veterinarstva unutar BiH, te unaprjeđenje veterinarskog sistema u skladu sa standardima EU.

Institucija	Funkcija	Struktura
A) Ured za veterinarstvo BiH: MVTEO	Koordinacija nadležnih organa Usklađivanje veterinarskih propisa Provođenje standarda EU	
B) Neovisni nadležni organi		podređeni Uredu za veterinarstvo BiH
1) Federacija BiH Odjel za veterinarstvo u Ministarstvu za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo FBiH	Obavljanje veterinarskih aktivnosti	10 kantona i općine
2) Republika Srpska Odjel za veterinarstvo u Ministarstvu za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu RS	Obavljanje veterinarskih aktivnosti	Centralizirana uprava dvije regije: zapadna i istočna
3) Distrikt Brčko Odjel za poljoprivredu	Obavljanje veterinarskih aktivnosti	mali distrikt između RS veterinarska uprava povezana s Uredom za veterinarstvo BiH

Nadležni veterinarski organi Federacije BiH, Republike Srpske i Distrikta Brčko uspostavljeni su iz političkih i historijskih razloga, a centralizacija nije prihvatljiva iz političkih razloga. Geografske jedinice i epidemiološki sektori izgleda nisu uzeti u obzir. Sami nadležni organi ovise o nestabilnoj političkoj situaciji u entitetu. Dugoročna veterinarska istraživanja ili programi su opterećeni političkim odlukama, naprimjer ministri se stalno mijenjaju.

Gore navedeni organi potčinjeni su Uredu za veterinarstvo BiH, ali nadležnosti entiteta i Ureda za veterinarstvo BiH nisu jasno definirane. Djelotvoran sistem upravljanja veterinarskim sektorom u BiH, uz koordinaciju Ureda za veterinarstvo BiH i nadležnih organa, nije transparentan.

Svi predstavnici entiteta su potvrdili da, pored Godišnjeg naloga, a to je odluka Vijeća ministara, mada su odgovorni za provođenje normi i pravila u skladu sa Zakonom o veterinarstvu, oni uglavnom postupaju po svojim podzakonskim aktima i pravilnicima. Podzakonska akta i upravne strukture tri nadležna organa nisu usklađeni. Čini se da Godišnji nalog ima više obavezujući karakter, ali se preko njega ne daju nikakva finansijska sredstva.

Preporuke

- Nadležni organi moraju imati jasnu strukturu i biti zakonski provedeni kako bi mogli politički neovisno djelovati.
- Uspostava geografskih i epidemioloških jedinica/regija
- Zakon o veterinarstvu, Godišnji nalog, podzakonska akta i posebni zakoni moraju imati više obavezujući karakter.
- Harmonizacija veterinarskih propisa i uprave u BiH

6.2. Program kontrole zdravlja životinja

6.2.1. Registracija, identifikacija i kontrola kretanja

Registracija i identifikacija svih životinja i imanja je neophodna za provođenje programa zdravlja životinja. BiH je uspješno pokrenula identifikaciju stoke i imanja (vidi izvještaj misije g-đe A. Dethlefsen i Dr. R. Carmanns-a). U 2006. godini, u BiH je bilo približno 120.000 imanja sa 700.000 stoke. Mada će registracija sve stoke u BiH biti okončana za 3 godine, nema obavezujućih propisa o registraciji stoke. Rečeno je da je potrebno registrirati samo muznu stoku, čini se da se uginula stoka ne može eliminirati iz baze podataka.

U entitetima se neki podaci o imanjima i životinjama prikupljaju na dobrovoljnoj bazi, ali još uvijek nije uspostavljen jedinstven sistem prikupljanja podataka i registracije.

Registracija je dijelom ograničene na broj stoke u selu.

Neki podaci se prikupljaju za posebne bolesti (klasična svinjska kuga, bjesnilo, bruceloza, trihinelozna, ptičja gripa itd.). Epidemije, vakcinacije, uzimanje uzoraka, testiranje i troškovi se dokumentiraju.

Registracija i identifikacija svinja, konja, ovaca, koza, peradi, pčela i riba nije propisana. Ne uzima se u obzir podrška i finansiranje registracije vlasnika životinja.

Administrativne jedinice nisu dovoljno opremljene, što se posebno odnosi na softverske programe i opremu. Uginula stoka se ne može eliminirati iz baze podataka, a baza podataka ne može obuhvatiti sve životinjske vrste.

Konačna identifikacija i kretanje životinja se ne prati i nije moguća sljedivost.

Preporuke

- Potpuna registracija svih vlasnika životinja
- Registracija treba biti obavezna
- Nabavka dovoljno softverskih programa i opreme za veterinarske jedinice
- Privremena registracija sa file-ovima i spiskovima u Excel-u, ako nema dovoljno softverskih programa i opreme

6.2.2. Provođenje Programa kontrole zdravlja životinja

Programne kontrole zdravlja životinja propisuju Zakon o veterinarstvu, Godišnji nalog, pravilnici i planovi za hitne situacije u slučaju ptičje gripe i bolesti plavog jezika.

Državni Zakon o veterinarstvu je sveobuhvatan, većina veterinarskih pitanja je obuhvaćena, ali u principu bez obavezujućeg karaktera. U zakonu o veterinarstvu nisu određene detaljne mjere za provođenje programa kontrole zdravlja životinja i zakon se ne provodi.

Godišnjim nalogom je obuhvaćeno samo nekoliko zaraznih bolesti, a nedostaju detaljne mjere. Nisu propisane kazne.

Prema riječima učesnika, svi veterinari na terenu nisu dovoljno obučeni da bi mogli provoditi kontrolu zdravlja životinja. Oni su istakli važnost profilaktičkih mjera (hrana, stanište, briga, propisno korištenje životinja, liječenje životinja, itd.) koje veterinari treba da provode.

Većina veterinara će do kraja 2007. godine preći u privatnu praksu. Nemoguće je predvidjeti kakav će utjecaj imati privatizacija veterinarskog sektora.

U svim veterinarskim stanicama ne rade zvanični veterinari.

Preporuke:

- Provođenje detaljnijih podzakonskih akata
- Izrada planova za hitne situacije, podzakonskih akata za posebne bolesti i programa kontrole
- Obuka veterinara (zvaničnika kao i praktičara)
- Obavezujući propisi u pogledu zdravlja životinja za privatne veterinare
- Uspostava jedinstvenih veterinarskih stanica

6.3. Finansiranje zaštite zdravlja životinja

Zakonski osnov za finansiranje mjera za zaštitu zdravlja životinja predstavlja Član 48 Zakona o veterinarstvu, zajedno sa Poglavljem III Odluke o mjerama kontrole zaraznih i parazitskih bolesti životinja i njihovog provođenja i finansiranja, poznate pod nazivom Godišnji nalog. Prema ovom zakonskom osnovu, nadležni organi entiteta i Distrikta Brčko su dužni da kroz operativne planove odrede omjer finansiranja iz svojih budžeta, kao i iz budžeta vlasnika životinja. Finansiranje zadatka je osigurano iz budžetskih sredstava za tekuću godinu.

Informirani smo da ovi operativni planovi nikada nisu uspostavljeni preko nadležnih organa.

RS ima određena sredstva za finansiranje mjera kontrole zdravlja životinja za svu muznu stoku čije mlijeko se koristi za ljudsku upotrebu, te za provođenje mjera kontrole s ciljem suzbijanja posebno opasnih zaraznih bolesti. Međutim, ova sredstva su vrlo ograničena.

Zbog ovog nedostatka sredstava, nedovoljno se provodi dijagnostika. Rečeno je da se kontrolne mjere određuju za sve značajne bolesti životinja.

Rečeno je da u FBiH nema sredstava za finansiranje mjera propisanih Godišnjim nalogom. Provođenje propisanih mjera izgleda finansiraju vlasnici životinja.

Nadležni organi su općenito kritizirali ograničeno finansiranje. Zbog nedostatka finansijskih sredstava nije moguće provesti sistematsku kontrolu bolesti. Nadzor je uglavnom pasivan, s ograničenim aktivnim praćenjem.

Sistematska kontrola bolesti također ovisi i o pouzdanim podacima o broju žive stoke i stočarskih imanja. Zbog nepostojanja pouzdanih podataka, kalkulacija i finansiranje mjera kontrole bolesti se ne provode u dovoljnoj mjeri.

Preporuke:

- Registracija svih stočarskih imanja i identifikacija (vidi nalaze pod 6.2.1) sve žive stoke kako bi se omogućila kalkulacija sredstava potrebnih za provođenje sistematske kontrole bolesti.
- Nadležni organi moraju osigurati dovoljno sredstava za provođenje mjera sistematske kontrole bolesti. To podrazumijeva garantovano finansiranje za nekoliko godina.
- Treba odrediti koje mjere se finansiraju preko budžeta, a koje finansiraju sami vlasnici životinja.

6.4. Izvještavanje

Prijavlivanje zaraznih bolesti životinja propisano je u Članu 12 i 14 Zakona o veterinarstvu, kao i u Odluci o zaraznim bolestima. U Godišnjem nalogu je detaljnije opisano izvršenje mjera kontrole zaraznih bolesti.

Mjesečni izvještaji o poduzetim mjerama postoje na entitetskom nivou, međutim dokumentacija i izvještavanje nije standardizirano.

Mada je rečeno da se mjesečni izvještaji redovno dostavljaju Uredu za veterinarstvo BiH, Ured za veterinarstvo BiH nije primio nijedan izvještaj. Čini se da na entitetskom nivou izvještavanje o poduzetim mjerama funkcioniše u dovoljnoj mjeri, ali čini se da je vertikalni lanac izvještavanja Ureda za veterinarstvo BiH prekinut.

Pošto registracija stočarskih imanja i identifikacija životinja nisu potpuni, izvještajima nisu obuhvaćene sva imanja i sva stoka.

Postoje nedostaci u izvještavanju. Postoje baze podataka na različitim nivoima, ali nema horizontalne i vertikalne uvezanosti.

Rečeno je da zbog loše ekonomske situacije farmeri nastoje izbjeći mjere restrikcije. To dovodi do nedovoljnog prijavljivanja sumnji na epidemije ili epidemija bolesti koje se obavezno prijavljuju. Pored toga, nema jasnih sankcija za vlasnike stoke ili čak i veterinare u slučaju neprijavlivanja nekom sumnjivog slučaja ili bolesti.

Preporuke:

- Vezano za jasne strukture i odgovornosti, bolesti koje se obavezno prijavljuju i procedure prijavljivanja treba propisati posebnim podzakonskim propisom.
- Treba uvezati baze podataka nadležnih organa.
- Treba poboljšati izvještavanje sumnjivih slučajeva i epidemija bolesti koje se obavezno prijavljuju preko vlasnika stoke i veterinara.

- Kako bi se ocijenila efikasnost kontrole bolesti životinja, treba osigurati da se prikupljeni izvještaji o svim izvršenim mjerama redovno dostavljaju Uredu za veterinarstvo BiH. Treba uskladiti formu ovih izvještaja.

-

6.5. Upravljanje epidemijama

Prema Članu 10 zakona o veterinarstvu, kontrola i prevencija bolesti koje se obavezno prijavljuju treba biti zasnovana na planovima za hitne slučajeve izbijanja bolesti za BiH. Trenutno postoje tri takva plana samo za ptičju gripu i bolest plavog jezika. Rečeno je da su sve mjere za suzbijanje najznačajnijih bolesti propisane pravilnicima na entitetskom nivou.

Postoji tek ograničena podzakonska regulative u pogledu suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti na nivou države. Propisi su dijelom zastarjeli i uglavnom nisu usklađeni među entitetima.

Izražena je kritika zbog nedovoljne stručne obuke u pogledu upravljanja epidemijama. U posljednjih pet godina, organizirana je specifična stručna obuka samo za bolest plavog jezika i bolesti riba.

S obzirom na složenu strukturu nadležnih organa, čini se da nisu jasne odgovornosti u slučaju izbijanja epidemije bolesti životinja koje se obavezno prijavljuju.

Preporuke:

- Planovi za hitne slučajeve izbijanja najvažnijih zaraznih bolesti životinja trebaju biti uspostavljeni na nivou države.
- Treba donijeti podzakonske propise o suzbijanju i iskorjenjivanju najvažnijih zaraznih bolesti životinja na nivou države.
- Stručnu obuku državnih veterinarara o najvažnijim zaraznim bolestima životinja treba redovno organizirati.
- Odgovornosti u slučaju izbijanja epidemije neke bolesti životinja koje se obavezno prijavljuju trebaju biti jasno definirane Zakonom o veterinarstvu ili posebnim podzakonskim aktom.

6.6. Kompenzacija

Zakonski osnov za kompenzaciju gubitka stoke usljed zaraznih bolesti dat je u Članu 46 i 47 Zakona o veterinarstvu BiH (Službeni glasnik BiH, br. 34/02). Prema ovim članovima, nadležni organi su dužni osigurati kompenzaciju za gubitak životinja, kao i uništenih objekata i sirovina. Određivanje iznosa kompenzacije i donošenje odluke o isplati vrše entitetske veterinarske službe ili veterinarske službe Distrikta Brčko.

Nije jasno regulirano ko je odgovoran za plaćanja kompenzacije. Rečeno je da se procedure u vezi kompenzacije razlikuju u entitetima, što ovisi o strukturi nadležnih organa.

U slučaju FBiH, plaćanje kompenzacije dijele Ministarstvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo FBiH i odgovarajući kanton. Pošto nema posebno određenih sredstava za kompenzaciju, sredstva se uzimaju iz budžeta.

U RS, kompenzaciju finansira samo Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu RS. Rečeno je da postoje osigurana sredstva za kompenzacije, ali da su ona vrlo ograničena.

Iznos kompenzacije se utvrđuje prema tržišnoj cijeni životinje ili objekta, ali ne postoji fiksni limit. U ovom kontekstu, rečeno je da je u posljednjem slučaju izbijanja epidemije

klasične svinjske kuge vlasniku škartiranih 1100 svinja plaćeno oko 240000 KM, što se čini da nije u skladu s tržišnom vrijednošću.

Preporuke:

- zakonom o veterinarstvu treba jasno definirati odgovornosti u pogledu kompenzacije i procedura isplate.
- Procedure kompenzacije (troškovi i kriteriji kompenzacije) u FBiH, RS i Distriktu Brčko treba harmonizirati.
- Neophodno je uspostaviti dostatan i poseban fond za kompenzacije na osnovu analize rizika i broja stoke.
- Iznos kompenzacije po životinji treba biti ograničen prema tržišnoj vrijednosti različitih vrsta i pasmina.

6.7. Kafilerija

Prema Članu 43 Zakona o veterinarstvu, životinjski leševi i otpaci se moraju uništavati u ustanovama koje za to imaju odobrenje. U izuzetnim slučajevima, životinjski otpaci se mogu zakopavati ili spaljivati na mjestima koja zadovoljavaju propisane uvjete (Član 43 Zakona o veterinarstvu).

Rečeno je da u BiH nema kafilerije koja je u funkciji. Navodno je postojala jedna u Distriktu Brčko, ali se nije mogla ponovo pokrenuti zbog nedostatka sredstava. Najbliža kafilerija koja radi nalazi se u Hrvatskoj. Trenutno se životinjski leševi, životinjski nus-proizvodi i određeni rizični materijali uglavnom zakopavaju na terenu pod kontrolom veterinarskih inspekcija.

Ustanovljeno je da u zemlji ne postoji državni kafilerijski plan. Nema sredstava postupanje sa životinjskim leševima ili otpacima, a budžetske odgovornosti nisu regulirane.

Preporuke:

- Preporučuje se da se donese podzakonski akt koji će regulirati postupanje sa životinjskim leševima i životinjskim nus-proizvodima (državni kafilerijski plan) kako bi se osiguralo sigurno uklanjanje rizičnog materijala.
- Budžetske odgovornosti za uklanjanje rizičnog materijala moraju biti jasno regulirane. Treba uspostaviti sistem podjele troškova ili budžetskih izdvajanja.

7. Opće napomene:

(bez direktne veze s misijom)

Radna atmosfera na sastancima bila je prijateljska i otvorena. Učesnici su bili kooperativni i na pitanja su odgovarali iscrpno i pošteno. U okviru radionice vođena je aktivna i konstruktivna diskusija o osnovnim nalazima ekspertne grupe. Činilo se da su predstavnici BiH svjesni osnovnih problema i slabosti u pogledu zdravlja životinja. Pošto je maternji jezik eksperata njemački, preporučuje se da se na sastancima koriste njemački i bosanski jezik.

Nažalost, nije se mogla naći domaća osoba za kontakt kako bi se osigurala stalna saradnja.

Ime i prezime:

Dr. Annette Oloffs

_____
Potpis

Ime i prezime: Dr. Michael Köstler

Potpis